

Çocuk Kitaplarına Yeni Bir Yaklaşım: İnternet'te Resimli Çocuk Kitapları (e-books)

Mübeccel Gönen*

Güliden Uyanık Balat**

Öz

Elektronik kitaplar (e-books) yurtdışında oldukça yaygın bir biçimde kullanılmakta ve kullanıcı sayısı da giderek artmaktadır. İnternette yer alan bu kitaplar, her yaştaki insanın ilgi alanına hizmet edecek kadar çok ve çeşitlidir. Bu tür kitaplara internette yer alan kütüphanelerden, yayınevlerinden ve yazarlardan ulaşılmaktadır. Çocuk edebiyatı ile ilgili sitelerden de her konuda resimli çocuk kitaplarına ulaşılabilir. İnternette Türkçe resimli çocuk kitapları ve çocuk edebiyatı ile ilgili sitelere rastlanmamaktadır. Ancak elektronik çocuk kitaplarına yabancı sitelerden ulaşılabilir ve bazı sitelerden ücretsiz olarak da temin edilebilir. Bu yeni uygulama ile ülkemizde bulunan yayınevleri ve yazarların, iletişim ve bilgi teknolojilerinden yararlanarak daha fazla aileye, okul ve çocuğa hizmet götürüleceği düşünülmektedir.

Okul öncesi dönem, çocuğun bilişsel, dil, motor, zihinsel ve sosyal gelişim alanlarında her yönüyle desteklenmesi gereken en önemli yıllardır. Bu dönemde çocuğun kitaplarla tanıştırılması, onun ileri yıllardaki kitap sevgisi ve okuma alışkanlığını yönlendirir, gelişim ve eğitimini yakından ilgilendirir.

İnsanlarda okuma alışkanlığının oluşması için, kitaba yakınlığın sağlanması, görsel ve işitsel alanlara ayrılan zamanla, okumaya ayrılan zamanın dengelenmesi ve okuma eylemini gerçekleştirmek için de her türlü araca, kuruma ve yayınlara ulaşılabilmesi gerekmektedir (Gönen ve Devrimci, 1993: 43). Oğuzkan'a göre (2000: 3) çocuk edebiyatı, çocukluk çağında bulunan kimselerin, hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsamaktadır. Resimli kitaplar, masallar, hikayeler, romanlar, anılar, biyografik eserler, gezi yazıları, şiirler, fen ve doğa olaylarını içeren bu eserlerin, tıpkı yetişkinler için hazırlanan eserler gibi güzel ve etkili olmaları gerektiği, bu nedenle çocuk edebiyatının, us-

* Prof.Dr. Mübeccel Gönen, Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesidir.

** Öğr.Gör. Güliden Uyanık Balat, Marmara Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanıdır.

ta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan eserler olması gerektiği belirtilmektedir.

Bir-yedi yaş arasındaki çocukların okuduğu ya da kendilerine okunan kitaplar “Resimli Kitaplar” olarak ayrı bir tür altında toplanır. Yani içinde resim olan her kitap bu tür içine girmez. Resimli kitaplarda basit bir hikaye veya masal, ardarda resimlerle, hem metin hem resim yoluyla çocuğa anlatılır. Hatta bazen hiç metin olmayabilir. Metnin varlığı halinde, resimle metin birbirinin tamamlayıcısı durumundadır. Resimler tek başına olayı anlatabilecek güçtedir (Tuncer, 2000: 202).

Okul öncesi çocuk edebiyatının başlıca amaçları, çocuğun öğrenme, algılama, yorumlama yeteneğini geliştirmek, çocuğun çevresini tanımmasını sağlamak, çocuğun çevresi ile ilişki kurmasına yardımcı olmak, çocuğun çevresine karşı duyarlılığını artırmak, çocuğun dil gelişiminde etkili olmak olarak tanımlanmaktadır (Göknil, 2000).

Nodelman’a göre (1996: 215) resimli kitaplar az kelime, büyük ve renkli resimlerden oluşan hikayelerdir. Ona göre çocuklar resimlerden hoşlanırlar ve resimlere gereksinimleri vardır. Birçok insan bir kitabı eline ilk aldığı anda, sözcüklerden çok öncelikle resimlere bakar, resimler bize görsel olarak kitapta ne olduğunu anlatır.

Kitaplarla büyüyen çocuk konuşmaya başladığında kitapları nasıl tutacağını, sayfalarını nasıl çevireceğini, metnin soldan sağa ve yukarıdan aşağı doğru okunacağını bilir. Konular ve resimler arasında ilişki kurabilme yeteneğine sahiptir. Resimlerdeki küçük ayrıntıları görebilir, ritmik tekrarları söyleyebilir, hikayenin gelişim sırasını tanımlayabilir (Glazer, 1986: 144).

Çocuk gelişimi açısından bilmemiz gereken en önemli noktalardan biri de, çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun kitaplar seçmektir. Resimli kitaplar, şiirler ve diğer edebi eserleri dikkatli olarak seçip çocuklarla paylaşmak gerekir. Yetişkinlerin birinci derecede sorumluluğu çocuklar ve kitapları sık sık bir araya getirmektir. Kitap sevgisi evde ve okulda bu çalışmaların yapılması ile gerçekleşir. Okulda çocukların uygun edebi eserleri okuma ve dinleme zamanları artırılarak, eğitim programının içinde okumaya yönelik etkinliklere daha fazla yer verilebilir. Çocuklara okul kütüphanesi ve diğer kütüphanelerden nasıl yararlanabilecekleri ve bunun kendi gelişimleri için ne kadar önemli olduğu anlatılabilir.

Çocukların kitap okuma davranışlarının gelişmesi için evde yetişkinler iyi birer model olmalıdırlar. Eğer çocuk ailesini hiçbir zaman okurken görmezse, okumayı bir alışkanlık haline getirmesini beklemek ve iyi bir okuyucu olmasını sağlamak güç olacaktır. Ailece okuma zamanları belirlemek, bu alışkanlığın kazanılmasında oldukça etkili bir yöntemdir (Russell,1994: 14-15).

Stewig’e göre (1988) çocuk edebiyatı çocuğa;

- Basit eğlence sağlar,

- Farklı bir ortam oluşturur,
- Hayal dünyasını genişletir,
- Kendini anlamasına yardımcı olur,
- Başkalarını anlamasını sağlar,
- Dilin doğasını anlamasını sağlar,
- Başka zamanlar ve başka yerler hakkında bilgi edinmesini sağlar,
- Bilgi verir.

Gönen'e göre (1994) kitabın anadilini iyi konuşan yetişkinler tarafından okunması ve soruların bir amaca hizmet edecek şekilde sorulması, çocuğun dinleme, anlatma yeteneğinin gelişmesini, kelime hazinesinin artmasını, gramere uygun düzgün cümle kurmasını sağlar. Okul öncesi dönemde kitaplarla ilişki kurularak düzenli ve bilinçli bir dil öğrenimi gören çocuk ilköğretime başladığı günden itibaren okuma ve yazma becerisi geliştirmekten kolaylıkla zevk alacaktır.

Ülkemizde çocuklara yönelik kitaplar çıkaran çok sayıda yazar ve yayınevi vardır. Bu da internette online kitapların da olması gerektiğini gündeme getirmiştir.

Bingöl'e göre (2001) 2000 yılı sonu itibarıyla elektronik kitap, yani e-book piyasası hareketlenmeye başlamıştır. Elektronik kitaplar, halen kullanmakta olduğumuz tüm kitapları dijital ortama dökerek insanların kitaba ulaşmasında büyük bir adım atmayı amaçlamaktadır. Elektronik kitap almak için yapılması gereken tek şey hazırlanmış dosyayı internette almaktır. Bazı sitelerde ücretsiz olarak elektronik kitaplar bulunmaktadır. NetLibrary sitesinden, çeşitli konulardaki elektronik kitaplara (e-books) kolayca ulaşılabilir. Profesyonel yayıncılık çevrelerine göre bu gelişme, çeviri, anında satış, bağımsız yayıncılık ve bilgi paylaşımının devrimi olarak adlandırılmaktadır.

Elektronik kitapların avantajlarından bazıları;

- Elektronik kitaplar normal kitapların kapladığından daha az yer kaplar.
- Ağaç kesimini önler.
- Görsel ve işitsel uyarılarla yeni ve heyecanlı fırsatlar sunar.
- Bu yolla bilgisayar ekranından okunabilir, kitabın bir bölümü veya tamamı yazıcıdan alınabilir.
- Kitabın fonu kişinin tercihlerine göre değiştirebilir.
- Birçok elektronik kitap, kitapçılardan satın alınacak kitaplara göre çok daha ucuzdur. (Rutis,1995).

Araştırmalarımıza göre, şu anda okulöncesi dönem çocukları için internette Türkçe çocuk kitapları ve çocuk edebiyatına yönelik siteler bulunmamaktadır. Fakat, bazı yayınevleri, internette çocuk kitabı yazım ve satış hazırlığı yaptıkla-

rını belirtmektedirler. Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında sözcük ve cümle sayısının az olması nedeni ile çok az düzeyde İngilizce bilen eğitimci ve aileler bu kitapları kolayca tercüme edip anında çocuklara okuyabilirler.

Çocuklar bilgisayarı bazen eğlence aracı olarak, bazen de ders çalışmak amacıyla kullanılmaktadırlar. Dolayısı ile çocuklar için hazırlanan elektronik kitaplar, hem zevkli ve eğlenceli vakit geçirir, hem de kolayca ulaşılabilirlik özelliğine sahiptirler. Çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak hazırlanan ve internette çeşitli yaş gruplarına ayrılarak sunulan bu kitapları bilgisayarda açmak da çok kolaydır. Burada yapılacak şey, yetişkinin çocuğu için internete bağlanıp, uygun bir kitabı kolaylıkla seçip, ona kitabı okuması, ya da çocuğun kendi kendine okuması imkanını sağlamaktır. Elektronik yayınlar, aile ve çocuk için her konu ve türden eserler sunar. Bu sayede yetişkin elinde bulunan kitaplara çeşitlilik kazandırmış olacaktır. Ailenin ya da eğitimcinin internette yer alan sitelerden mutlaka ödeme yaparak kitap almasına gerek yoktur. Bazı siteler kitapları ücretsiz olarak vermektedir. Aile ve eğitimciler isterlerse kendi bilgisayarlarında çocukları için bir kütüphane oluşturabilirler. Böylece çocuklar, bilgisayarı açıp, basit birkaç hareketle internette dolaşmadan, kendileri için seçilmiş olan kitaplara bakabilir ve istediklerini seçebilirler. Bu tür çalışmaların yapılabilmesi için ülkemizde bulunan yazarların ve yayınevlerinin özverili olarak çalışmaları gerekmektedir. İnternette sadece resimli, çok resim az yazılı ve az resim çok yazılı olarak bir gelişimsel sıra takip ederek resimli çocuk kitaplarına yer verilmektedir.

Yurtdışında bilgisayar ve internet kullanımı giderek artmakta ve okullarda da eğitimsel olarak internette yararlanılmaktadır. İngiltere’de ilkokullarda konuşan kitap yazılımı ile ilgili bir çalışmada, temel ve geliştirilmiş iki ayrı yazılım üzerine kurulu iki farklı çocuk kitabı kullanılmıştır. Bu kitaplara ayrıca çeşitli aktiviteler de eklenmiş ve yararları araştırılmıştır. Araştırmalara göre yazılım dizaynları ve artan online makaleler sayesinde eğitimcilerin çocuklara uygun olan yazılımları seçmesi kolaylaşacaktır. Sınıf ortamında kullanılan elektronik kitaplar ve bunlara eklenen etkinlikler (örn. eksik olan kelimeyi yazma), çocukların yaratıcılıklarını artırabilir, gelişimlerine katkıda bulunur, varolan problemlerini ortaya çıkarabilir. Araştırmaya göre ayrıca, elektronik kitaplar sınıfıçi uygulamalarda eğitim programlarını tamamlayıcı özellik göstermektedir. Eğitimciler de elektronik kitapların olumlu geri bildirimlerde bulunduğu ve çocukların kendine güvenini artırdığını belirtmişlerdir (Lewin, 2000).

Elektronik kitapları çeşitli özellikteki çocuklar kullanabilir; görme engelli, öğrenme güçlüğü olan ve okuma güçlüğü olanlar gibi. İnternette kitap okuyan kişiler ekran okuyucuları olarak adlandırılmaktadır. Kitaplar ekrandan okunabileceği gibi, seslendirmeleri de dinlenebilir (Funk and Pontillo, 1998). Böylelikle daha çok kişinin (küçük çocuklar dahil) kitaplardan faydalanması sağlanabilir.

Kitle iletişim araçlarının bilgi dağarcığının gelişmesinde çok önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. Çağlar boyu bilgi iletişim aracı olan kitap, bugün bu yeri

televizyon, radyo vb. görme/ işitme türü araçlarla paylaşmaktadır. Hatta zaman zaman yüzyılımıza özgü bu araçların kitabın yerini aldığı konusunda yakınmalar vardır. Bugün kitabın da içinde bulunduğu kitle iletişim araçları temel olarak üç ana grupta toplanmaktadır;

- Yalnız görme duyusuna hitap eden araçlar: Kitap, gazete, dergi, dia ve basılı malzeme.
- Yalnız işitme duyusuna hitap edenler: Radyo, teyp vb.
- Hem görme, hem de işitme duyusuna hitap edenler: Sinema, televizyon vb. (Oktay, 2000).

Kitle iletişim araçlarından biri olan bilgisayar, eğitim sürecinde yardımcı bir araç olarak kullanılmaktadır. Bilgisayarın hayatımızda oynadığı rol arttıkça, tüm okullarda bilgisayar kullanımının kaçınılmaz olacağı, bilgisayarla eğitime daha fazla zaman ayrılması yönünde baskılar oluşacağı ve bu nedenle bilgisayarın ders programlarına en iyi ve en çok yarar sağlanacak biçimde yerleştirilmesi gerektiği belirtilmektedir (Arı ve Bayhan, 1999: 19).

Kitapların en önemli bilgi kaynaklarından biri olduğu ve bilgisayarın da kullanım alanının giderek arttığı düşünülürse, internette yer alan kitaplar, gelecekte insan hayatında çok daha önemli bir yer alabilir.

Aşağıda okulöncesi çocuklar için internette yayınlanan çocuk kitaplarından ücretsiz bir örnek sunulmuş ve ayrıca bazı sitelerin adresleri kaynak olarak verilmiştir.

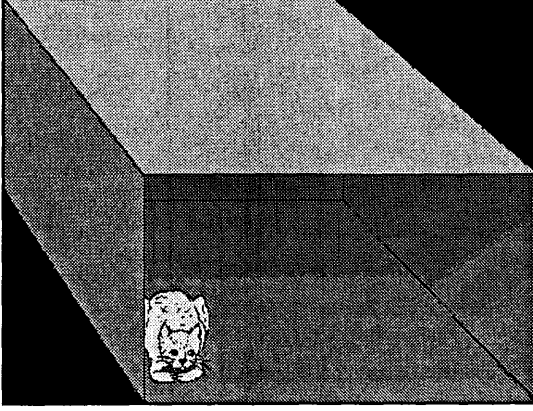
Elektronik kitaplar için internet adresleri:

- www.billybear4kids.com
- www.coralhurst.com
- www.storybookonline.net
- www.children-book-shopping.com
- www.cokids/dapei.html
- <http://members.aol.com/Mgoudie/ChildrensLit.html>
- www.storyplace.org
- www.kidstories.com
- www.achuka.co.uk
- www.hepbooks.com
- www.dobidik.com
- www.revenna.com
- www.funschool.com
- www.cochron.com
- www.storycraft.com
- www.storytelling.com

KAYNAKÇA

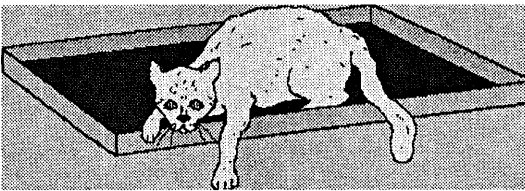
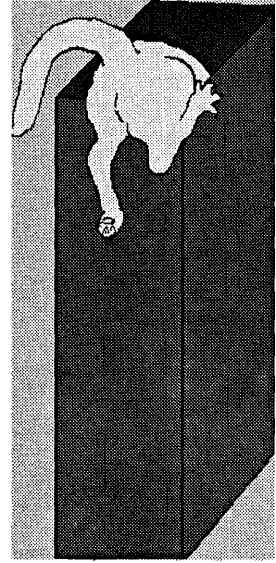
- Arı, M. ve P. Bayhan. (1999). *Okul öncesi dönemde bilgisayar destekli eğitim*. İstanbul: Epsilon.
- Bingöl, F. (2001). "İnternette kitap, bedava", *P.C. Net* içinde (62-64) İstanbul.
- Funk, K. and A. Pontillo. (1998). "Electronic books and text materials for person with disabilities", [Çevrimiçi] Elektronik adres: http://dinf.org/csun_98/csun_98_131.htm, [25.2. 1998]
- Gönen, M. ve H. Devrimci. (1993). *İlkokul 5. sınıf çocuklarında okuma alışkanlığının incelenmesi*. Ankara: YA-PA.
- Gönen, M. (1994). "Okul öncesi dönem çocuklar için kitap seçimi", *Okul öncesi eğitimcileri için el kitabı* içinde (91-95). Yay. Hazl. Şule Bilir. İstanbul: YA-PA.
- Göknil, C. (2000). "Okul öncesi çocuk edebiyatı deyince ne anlaşılmalıdır?", *Çocuk edebiyatı* içinde (138-142). Yay. Hazl. M. Ruhi Şirin. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Glazer, J.I. (1986). *Literature for Young Children*. Ohio.
- Levin, C. (2000). "Exploring the effects of talking book software in U.K. primary classrooms", *Journal of Research in Reading* 23 (2): 149-157.
- Nodelman, P. (1996). *The pleasure of childrens literature*. 2nd ed., U.S.A.: Longman Publisher.
- Oğuzkan, F. (1996). *Çocuk edebiyatı*, 6. bs. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oktay, A. (2000). "Kitle iletişim araçları çocuk edebiyatı ürünlerini en iyi nasıl kullanılabilir?", *Çocuk edebiyatı* içinde (181-183). Yay. Hazl. M. Ruhi Şirin. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Russell, L. and L. David. (1994). *Literature for children*, U.S.A.: Longman.
- Rutis, J. (1995). "What antelope publishing books are how our browser readable books work", [Çevrimiçi] Elektronik adres: http://www.antelope_ebooks.com/diskbooks.html [2.6.2002]
- Stewig, J.W. (1998). *Children and literature*, 2nd ed., U.S.A.: Houghton Mifflin Company.
- Tuncer, N. (2000). "Bir tür olarak resimli kitap nedir? Kaç türlü resimli kitap vardır? Hangi yaşa hangi tür resimli kitap uygundur?", *Çocuk edebiyatı* içinde (202-204). Yay. Hazl. M. Ruhi Şirin. İstanbul: Çocuk Vakfı.

E-books Örneği

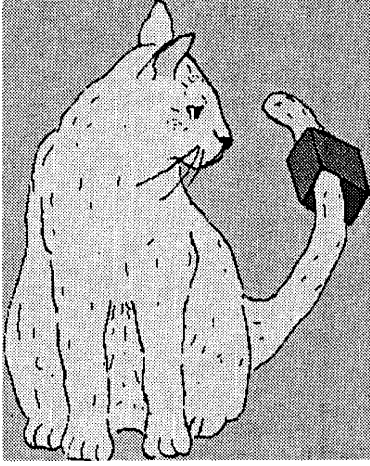

This box is too big.

This box is too tall.

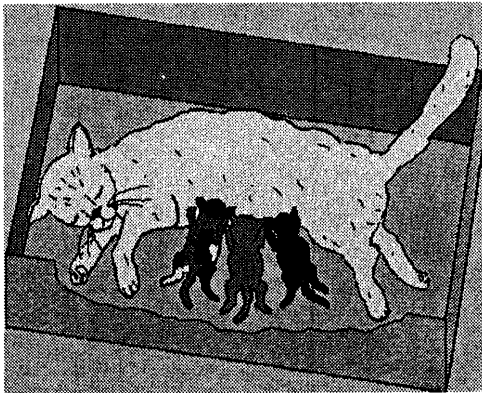
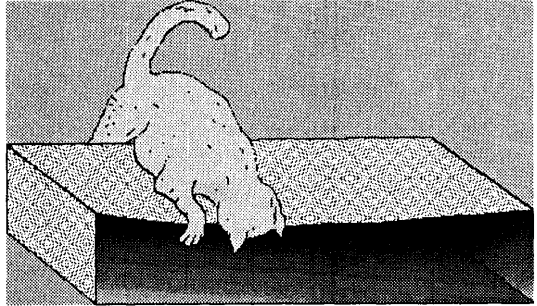

This box is too short.

This box is too small.

This box is too wide.

This box is purr-fect inside.